

De overheid en de robot

door Dave van Ooijen¹

Twee maanden geleden werd door Ton Wilthagen, hoogleraar Arbeidsmarkt aan de Universiteit Tilburg, samen met een groot aantal hoogleraren, een 'open brief' gepubliceerd met de titel: 'Politieke visie dringend nodig om robotisering in goede banen te leiden'. Volgens de 'open brief' gaan de technologische ontwikkelingen op het gebied van robotica op dit moment zo snel dat er door het nieuwe kabinet initiatieven moeten worden genomen om de gevolgen van robotisering in de hand te houden. Vooral het grote aantal banen dat de komende twintig jaar door robotisering en automatisering dreigt te verdwijnen, baart de hoogleraren zorgen. Hoeveel banen er precies zullen verdwijnen is volgens de hoogleraren nog niet te zeggen. Maar zo'n zeker 60 procent van alle banen komt mogelijk op takenniveau in aanmerking voor gedeeltelijke robotisering en automatisering. In dit kader komt het boek 'Robot, werk en inkomen' van Nic Douben, oud-hoogleraar Economie aan vier Nederlandse universiteiten, als geroepen. Het boek is realistisch, goed gedocumenteerd en agendeert een aantal indringende vragen over de gevolgen van robotisering voor de arbeidsmarkt en het systeem van sociale zekerheid.

Onhoudbare arbeidsmarkt

Robots kunnen uitstekend werk verrichten in overzichtelijke en controleerbare omgevingen, zoals in productiebedrijven en distributiecentra. Niet alleen in deze sectoren, ook in de agrarische sector is de robot al enige tijd in opmars. Door de introductie van melk- en voerrobots, plukrobots, asperge-robots, intelligente machines die onkruid wieden, en apparaten die planten stekken, is de werkgelegenheid in de agrarische sector sterk afgenomen, zo zegt Douben. Robots doen evenwel ook al hun entree in de zorg en het onderwijs. Softbots - intelligente software- maken nu al veel economisch-administratief werk overbodig in banken, verzekeringsmaatschappijen, administratiekantoren en de belasting. Volgens Douben zullen in de komende jaren steeds meer functies worden overgenomen door intelligente machines. Douben haalt diverse buitenlandse en binnenlandse onderzoeken aan die de afgelopen jaren zijn verschenen. Daaronder ook onderzoeken door de SER, de WRR en het Rathenau Instituut. Het meest sprekend vond ik de uitkomsten van een door Deloitte en de Oxford University uitgevoerd onderzoek naar de impact van robotisering op de Nederlandse arbeidsmarkt. Daaruit blijkt dat mogelijk 2 tot 3 miljoen banen op de tocht staan. In de sectoren economie, recht en management wordt het aantal verloren banen op circa 800.000 geschat. In de technische beroepen gaat het om 500.000 banen. Banen op mbo-niveau zullen met 1.300.000 afnemen. Het aantal banen voor hoger opgeleiden zal met 600.000 afnemen.

---

¹ Dave van Ooijen studeerde sociologie en politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn blogs en artikelen verschijnen onder meer op zijn website: www.davevanooijen.nl.

Vierde industriële revolutie

Door de koppeling van machines die uitgerust zijn met artificiële intelligentie aan big data is de samenleving in een nieuwe fase terecht gekomen. Douben betoogt dat als gevolg van de oprukkende robotisering en automatisering de dreiging van grootschalige werkloosheid reëel is. Hij wijt de dreigende werkloosheid aan de ongekenne eigenschappen van de technische ontwikkeling die momenteel gaande is. Net als veel anderen deskundigen is Douben van mening dat de snelle ontwikkeling van artificiële intelligentie, die de basis vormt van de vierde industriële revolutie die gaande is, de bestaanszekerheid van veel mensen ingrijpend zal aantasten. Niemand kan thans nog met enige zekerheid aangeven hoe diep de informatie- en communicatietechnologie en de in robots verwerkte artificiële intelligentie doordringen in alle hoeken van de samenleving. Douben is er evenwel van overtuigd, en hij heeft daar een overtuigende redenering voor, dat de samenleving als gevolg hiervan duurzaam en indringend zal gaan veranderen. Als de politiek niet ingrijpt, ligt volgens Douben technologische de-humanisering op de loer. De basis van de arbeidsmarkt, de loonvorming en de sociale zekerheid zal stevig herijkt moeten worden.

Fundamentele herbezinning

Een sterk krimpende arbeidsmarkt, langdurige werkloosheid en verlies aan inkomen vormen volgens Douben de meest waarschijnlijke kenmerken van de robotsamenleving die ons te wachten staat. Haast elke beroepsgroep zal de gevolgen van robotisering en automatisering ondervinden. Hoewel met name laag- en middelbaar opgeleiden zullen worden getroffen, zal ook het werk van hoger opgeleiden in het geding zijn. Zo zal steeds meer specialistisch werk in ziekenhuizen door een robot kunnen worden gedaan. Zelfs de analyse van jurisprudentie zal volgens Douben door machines met een artificiële intelligentie kunnen worden overgenomen. Als gevolg van de steeds grotere rol die kapitaal gaat spelen in de investeringen in robotisering en automatisering en de daarmee samenhangende uitstoot van werkgelegenheid, zal een nieuwe kijk op inkomensbronnen noodzakelijk zijn. In plaats van inkomstenbelasting zal belasting op kapitaal (robotisering en automatisering) en vermogen (de eigenaren van organisaties met veel robots) steeds belangrijker gaan worden. In feite zal volgens Douben het gehele sociaal-economische bouwwerk geherdefinieerd moeten gaan worden. Kiezen voor alleen op-, bij- en herscholing zal volgens Douben onvoldoende helpen.

Breed discours

Douben pleit in *'Robot, werk en inkomen'* voor een breed maatschappelijk en economisch discours over de aankomende robotsamenleving. Volgens Douben kan een volwassen robotsamenleving uitsluitend gedijen wanneer de voordelen over alle hoofden worden verdeeld. Het kan niet zo zijn dat alleen degenen die in robotisering en automatisering investeren, en daarmee arbeid overbodig maken, van de voordelen kunnen profiteren. Douben doet in zijn boek verschillende suggesties hoe dit zou kunnen. Naast het vergroten van de inkomsten uit belastingen op kapitaal en vermogen, denkt Douben ook aan mede-eigenaarschap van robots door werknemers. Andere mogelijke alternatieven zijn een negatieve inkomstenbelasting, een gedeeltelijk basisinkomen en een onvoorwaardelijk basisinkomen. Aan welk alternatief op pakket aan maatregelen ook gedacht wordt, volgens Douben is de tijd rijp om serieuze stappen te zetten op weg naar nieuwere inkomensmodaliteiten. Hoe u ook denkt over de snelheid waarin de robotsamenleving op ons afkomt, mij heeft het boek overtuigend aangetoond dat we aan het begin staan van een ingrijpende omwenteling. Waarbij de discussie niet dient te gaan over de gevolgen van 'globalisering', maar over de gevolgen van 'robotisering' en 'automatisering' en over de toekomst van de 'arbeidsmarkt'.

Prof. dr. Nic Douben, 'Robot, werk en inkomen', Boek Scout, 185 pagina's, 2017, € 19,99